

Dinsdag: 11/06/2024

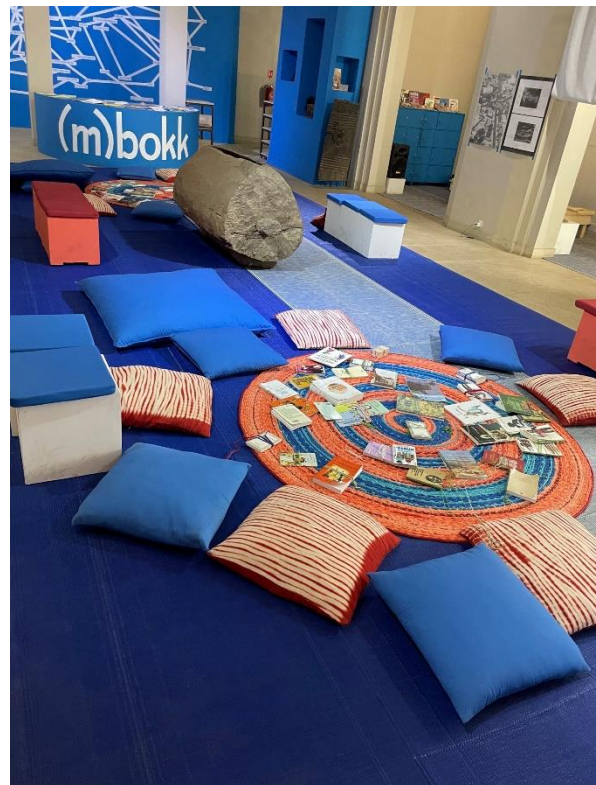
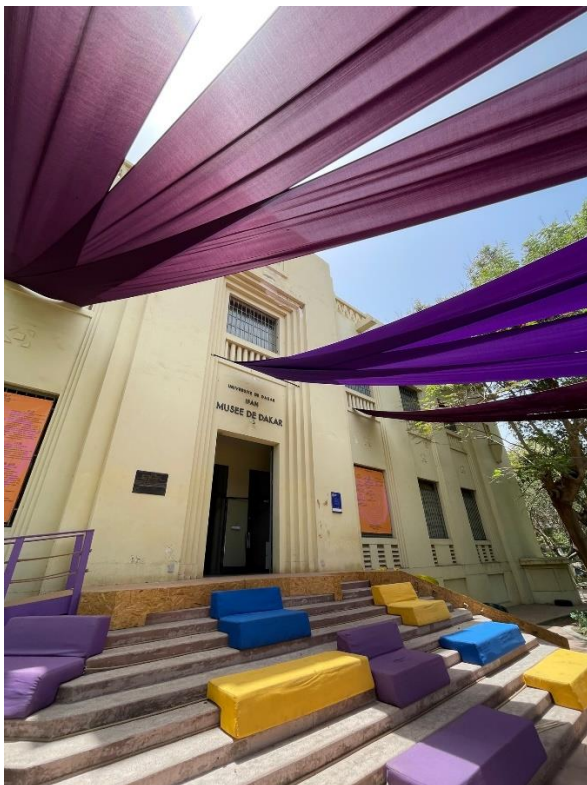
- Musée Théodore Monod (IFAN), <https://www.reconnecting.art/en/>

* groepstentoonstelling "Branching Streams. Sketches of Kinship"

(conceived in the frame of the transnational research project 'Reconnecting "Objects". Epistemic Plurality and Transformative Practices in and beyond Museums' (2021-2025). It brings together scholars and artists living and working between Africa and Europe.)

* Curatorieel team: Lotte Arndt, ayoh kré Duchâtelet and Lionel Maes (La Villa Hermosa), Sam Hopkins and Marian Nur Goni, Rossila Goussanou, Lennon Mhishi, Lucie Mbogni Nankeng, Sophie Schasiepen.

* Kunstenaars: oa. Mikael Assilkinga, Lamine Badji, Nilla Banguna, Andri Burnett, Serges Demefack, Lune Diagne, Mati Diop, Stevie Douanla, Ekaterina Golovko, Mamadou Khouma Gueye, Sybil Coovi Handemagnon, Anna Helfer, Te Herekiele Herewini, Robyn Humphreys, ...

Project library

Ekaterina Golovko

- **galerie Antenna**, 9 Rue Felix Faure,
privé galerij met oa. Keramische sculpturen van de Senegalese Seyni Awa Camara

Seyni Awa Camara

- **Institut Francais**, <https://ifs.sn/blog/agenda-culturel/arbres-de-vie/#/>

Solo tentoonstelling 'Arbres de Vie' van de fotograaf Nicolas Henry in het kader van de mondiale dag voor klimaat. Hij toont vooral 3 soorten bomen in de Sahel, die een bron zijn van voedsel en economie voor de plaatselijke bevolking.

Woensdag: 12/06/2024

- **Galerie Le Manège** <https://ifs.sn/blog/agenda-culturel/comme-un-oeil-qui-voudrait-voir-2/#/>

Curatoren Franck Hermann Ekra en Olivia Marsaud hebben 4 kunstenaars uitgenodigd om op basis van een residentie in de Senegalese regio Casamance nieuw werk te creëren in dialoog met de omgeving en de geschiedenis van de plek. Groepstentoonstelling met diverse media: geluid, geur, foto en sculptuur van François-Xavier Gbré, Carla Gueye, Myriam Konté, Henry Roy.

- **Galerie Cecile Fakhoury** <https://cecilefakhoury.com/exhibitions/108-strange-flesh-na-chainkua-reindorf-dakar/overview/>

Solo expo 'Strange Flesh' van de Ghanese kunstenaar: Na Chainkua Reindorf.

Na Chainkua Reindorf

- Selebe Yoon <https://www.selebe-yoon.com/exhibitions1/exportimport>
 groepsexpo 'Import Export' met Younes Baba-Ali, Mbaye Diop en Hamedine Kan.

"Import-export," a term widely used in international trade, suggests a dynamic exchange between two territories, a transcontinental transactional relationship often asymmetrical and unbalanced. Beyond economic globalization, the importation of cultures, customs, forms, and knowledge has occurred long before the liberalization of trade exchanges in this century, from the colonial era to the present, sometimes imperceptibly. The export of goods, as well as of oneself, continues to be perceived as a necessity to exist, even survive, in the global arena, both collectively and individually. From maritime routes in oceans, aerial circuits, through industrial and urban environments, certain territories and their natural resources have become places of predation, economic speculation, and rivalry. By observing certain sports, leisure activities, or economic sectors, each artist reveals unexpected networks and invisible trajectories that conceal mechanisms of subordination and dynamics of power. While their works are tied to historical narratives or contemporary events, they offer possibilities of revolt and spaces for reverie in the face of the unending dialectic of import-export.

Younes Baba-Ali

Hamedine Kan

- Trames <https://agencetrames.com/senegal-voyage-temporel/>

Solo expo 'Senegal voyage temporel' van de fotograaf: Malick Bodian

- Musée civilisations noires <https://mcn.sn/>

Nieuw museum (sinds 2019) dat de Afrikaanse kunst en cultuur vanuit een niet-westers en hedendaags perspectief wil uitdragen.

* Solo tentoonstelling 'maze of power' van Kehinde Wiley

<https://www.juxtapoz.com/news/painting/kehinde-wiley-a-maze-of-power-museum-of-black-civilizations-in-dakar-senegal/>

* Groepstentoonstelling 'Now Africa' met oa. Michèle Magma, ...

<https://mcn.sn/index.php/en/2023/12/20/nowafrica/>

Donderdag 13/06/2024

- Centre culturel Blaise Senghor

<https://centrecultureldakar.art/en/blaise-senghor-cultural-center/>

<https://globetrotterlab.com/events/encounters-art-exhibition-by-black-rock-senegal>

De Amerikaanse kunstenaar Kehinde Wiley heeft sinds 2020 een prestigieuze residentie voor kunstenaars in Dakar opgericht 'Black Rock'. Deze groepstentoonstelling toont het werk van een reeks 'ex-residenten' van het programma. Onder de titel encounters worden werken van

uitéénlopende makers en media samen gepresenteerd met als bijna enige rode draad dat de werken allemaal hun oorsprong vonden in dezelfde locatie.

Groepstentoonstelling 'Encounters' met oa. Léonard Pongo, ...

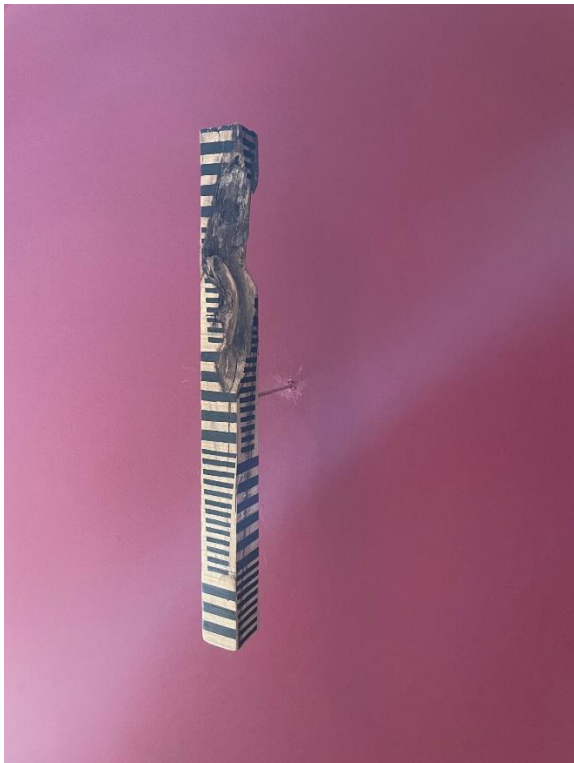

Léonard Pongo

- Raw Material Company

http://www.rawmaterialcompany.org/_4477

Solo expo 'With every fiber of (my) being' van Zohra Opoku

- Institut culturel Italien de Dakar

https://iicdakar.esteri.it/fr/gli_eventi/calendario/dem-dikk-viavai/

Groepsexpo 'Dem Dikk viavai' geëcuré door Mohamed A. Cissé met oa. Stefania Gesualdo, Jukai (Marta Fumagalli et Riccardo Pirovano) en Djibril Drame.

De expo vraagt zich af, door nieuw gecreëerde werken, hoe een iconisch marktgebouw (Sandanga uit de jaren 1930) in Dakar kan blijven voortbestaan nu het gebouw ondanks een bescherming als onroerend erfgoed verdwenen is.

- musée de la femme

<https://www.mufem.org/>

'Father(s) Daughter(s)' in het Musée de la femme presenteert een reeks boeiende fotoportretten en video's die de relaties tussen vaders en dochters illustreren.

- showroom galerie attiss medina

<https://galerieattissdakar.com/expositions-3/>

groepstentoonstelling met Hedendaagse Afrikaanse kunstenaars rond thema 'surrealisme'.

Yadichinma Ukoha-Kalu

- Hôtel de Ville de Dakar – LOFT DKR

Toelichting door architecte Carole Diop bij het project LOFT DKR van Younes Baba-Ali. In de tuin van het Hotel de Ville heeft de kunstenaar een duivenhok geplaatst met levende duiven die de basis vormen van zijn project in de expo Exportimport.

Younes Baba-Ali

Bedenkingen en observaties bij deze dienstreis: ‘Werkbijen en termietenheuvels’

Na mijn eerste bezoek aan Dakar in 2018 is er veel veranderd: sporen van de covid periode zijn nog heel zichtbaar, er is een nieuwe president en een nieuw groot museum: Musée Civilisations Noirs. Een opmerkelijk aantal nieuwe kunst initiatieven bepalen de toon van deze culturele hotspot. Dakar en Lagos zijn in het globale Zuiden de meest toonaangevende plekken waar je de temperatuur van de Afrikaanse hedendaagse kunst kan meten. Deze 2 plekken groeien ook dichter naar elkaar toe en dat merk je in de toenemende Amerikaanse invloed en stemmen in Dakar.

Zoals steeds is het ‘off circuit’ (onder de naam Partcours) van de biënnale bepalender dan het officiële parcours van de biënnale zelf. Gelukkig is partcours springlevend tov de hoofdtentoonstelling die uitgesteld is oww ‘politieke redenen’. Er wordt gefluisterd dat er een probleem is met de budgetten van de kunstmanifestatie waardoor het niet kon doorgaan. Projecten waren volop in voorbereiding en tickets waren geboekt, de kracht van het partcours met meer dan 20 locaties verzameld in een handige gids bleef overeind onder de hashtag ‘theoffison’. Op het einde van de officiële biënnale periode ben ik vaak de enige bezoeker en is men blij om uitleg te geven of elektriciteit op te starten om de werken te ‘activeren’ voor mijn oog en geest.

Verschillende figuren in deze off biënnale zijn oude bekenden zoals kunstenaars Younes Baba Ali, Léonard Pongo, Michèle Magema en curatoren Aude Bertrand, Sorana Munsya en scenografen Traumnovelle. Brussel blijft een hub waaruit er een hedendaags perspectief in en op (Franstalig) Afrika wordt gemaakt.

In de verschillende projecten wordt er gesproken over 'kinship' of een verwantschap tussen de continenten maar vooral tussen de mensen die er wonen en er toekomen of vertrekken. In het gloednieuwe MCN wordt zelfs aan de hand van opgegraven schedels (van o.a. de homo sapiens Senegaliensis) het ontstaan van de mensheid in Afrika minutieus uitgelegd. De eerste mens komt uit Afrika en de verspreiding of 'kolonisatie' van Azië en Europa is vanuit Oost-Afrika begonnen. De directeur Hamady Bocoum heeft ondertussen zijn bekende uitspraak 'On est dans le temps du monde.' geleend aan de auteur Mamadou Diop die zijn recente publicatie deze titel gaf. Het boekje is in diverse 'project libraries' te lezen, liggend op kleurrijke kussens in de tentoonstellingszalen van Dakar. Er is een wereldwijde aandacht voor Afrika, vanuit de kunst, vanuit de economie en vanuit een haperende Europese vooruitgangsgedachte.

Maar hoe worden we dan weer 'kin'?

Volgens Raw Material's solo expo heeft kinship te maken met familiebanden en weeftechnieken. De kunstenaar herwerkt familiefoto's met stof en geometrische motieven. Ze ziet het weven en aan elkaar naaien (of assembleren) van verschillende verhalen als een soort repair waarmee ze vooral haar eigen diaspora verleden een plaats weet te geven op een poëtische manier. In de abstracte sculpturen wordt het spannender en opener.

Door plaats te maken voor elkaar? In Musée Theodore Monod brengen curatoren projecten en kunstenaars samen die nadenken over hoe mensen kunnen verbonden worden aan elkaar, aan verhalen, aan plaatsen en aan geschiedenissen. Er is ook een project library waar boeken van oa. Congoville (Middelheimmuseum) en Sammy Baloji worden te lees gelegd naast kinderworkshop tafels en enkele video's. Vooral de buitenruimtes rond het museum, vormgegeven door het Brussels architectenbureau Traumnovelle wil een poging zijn om mensen samen te brengen en deze collectieve ruimte terug te benutten voor éénieder die daar nood aan heeft. Aude Bertrand creëerde een kleurrijke schaduwplek. Zo kin zijn de musea in Afrika en Europa dan plots met elkaar, waar museumruimte plaats maakt voor boeken en mensen, voor ontmoetingen en verhalen in plaats van voor objecten. Volledig in lijn met hoe Hamady Bocoum trouwens nadenkt over restitutie van etnografische objecten, hij ziet zijn museum liever gevuld met mensen en kunstenaars dan met 'dode' objecten. Toch is er nog werk aan de winkel in beide continenten om mensen echt een plek in de musea te geven gezien ik vaak de enige bezoeker was, op een klas moslimmeisjes na. Vermoedelijk is het hier in Dakar waar de meeste musea in 'plateau' liggen, de oude exclusieve koloniale buurt, extra moeilijk om 'echt' inclusief te programmeren. Wie frequenteert deze buurt en wie kan het zich permitteren om hiernaartoe te reizen om van deze met ventilators en leuke kussens ingerichte ruimtes te komen verpozen?

De groepstentoonstelling Import Export waar oa. Younes Baba-Ali aan deelneemt, vertrekt van Dakar als plaats van transacties. Goederen, mensen, dieren en bewegingen komen en gaan. De prachtige grote tentoonstellingsruimte van Selene Youn is gevuld met werk van 3 kunstenaars die vanuit de bewegingen in deze stad nieuw werk hebben gemaakt. Het werk maakt ons vertrouwd (kin) met de stad. Younes verteld dat hij hier met duivenmelkers in contact is gekomen en vanuit die fascinatie voor duiven, soms een vredessymbool, soms gebruikt voor spionage, speculatie, plezier of voeding plots een link zag met Europa en de duiven op zijn dak in Brussel. Het is soms door de bril van een ander dat je kan zien wat er om je heen gebeurt. Het werken met levende dieren en een adolescentie gemeenschap van duivenmelkers verankert dit project in de stad maar de kunstenaar droomt al van een vervolg en hoopt het te kunnen exporteren naar Vlaanderen.

En hoe staat kinship tov (de representatie van) macht? Kan kinship leiden tot macht?

De Amerikaanse kunstenaar Kehinde Wiley heeft een prestigieuze residentie voor kunstenaars

'Black Rock' die leidde tot een aanzienlijke artistieke productie. De resultaten van de laatste jaren worden samengebracht in het centre culturel Blaise Senghor waar vooral de heel uitéénlopende werken met elkaar kinship aangaan. Ze zijn allemaal op dezelfde plaats gemaakt en sommige kunstenaars hebben samengewerkt. 'encounters' is gebaseerd op een boek 'The American Daughters' waarbij een gemeenschap van zwarte vrouwen ons herinneren aan 'hope and triumph that is possible when a community bands together to fight its freedom'. Vooral het werk van Léonard Pongo is boeiend gepresenteerd waarbij hij een connectie maakt tussen zijn bekende natuurbeelden en insecten zoals nachtvlinders of werkbijen. Ook een community, ook kinship, maar ook een onderhandeling van macht, een struggle.

Een struggle of conflict ontstond er ook na de opening van de 'maze of power' de portrettenreeks van Kehinde Wiley die te zien is in MCN. Na beschuldigingen van machtsmisbruik ligt de kunstenaar en zijn werk onder vuur. Opmerkelijk is dat de kunstenaar net in deze tentoonstelling inzoomt op representatie van macht vanuit een Europese kunsthistorische traditie maar nu door hem toegepast op Afrika. De portretten van hedendaagse politieke Afrikaanse leiders pretenderen niet een bepaalde regime toe te juichen of te rechtvaardigen. De gebruikte beeldtaal nodigt ons uit na te denken over macht en zijn (Westerse) verschijningsvorm en hoe deze wordt onderhandeld. Hoe gaat de gecontesteerde kunstenaar zich uit deze malaise onderhandelen, of is dat zoals zijn project pretendeert niet nodig en kunnen we dit werk objectief bekijken?

Alweer een herkenbaar gesprek dat we na 12 uur reizen ook op andere continenten ontmoeten. Zijn met andere woorden de beslommeringen in de maatschappij en kunstwereld dan ook 'kin' geworden met elkaar? Waar kinship over macht gaat wordt het echt spannend. Alle projecten zoeken naar uitwisseling: met de andere werken van andere kunstenaars in de tentoonstellingsruimte, met bezoekers en gemeenschappen, met andere continenten, met de locatie waar de werken gemaakt of getoond worden. Vermoedelijk is de verwantschap die hierdoor ontstaat krachtiger dan de machtsstructuur van het singuliere. Het off circuit, dat in deze periode zich zelfs zo niet officieel mocht noemen, voelt coherent en urgent.

Ik ben benieuwd hoe de officiële biënnale zich tegenover deze gesprekken gaat verhouden.